

ВІДГУК
офіційного опонента на дисертаційну роботу
ЗАГОРОДНЬОЇ Альони Сергіївни
на тему: **«Формування механізму управління економічною безпекою підприємств»**,
подану до разової спеціалізованої вченої ради на здобуття ступеня
доктора філософії за спеціальністю 073 «Менеджмент»
з галузі знань 07 «Управління та адміністрування»

Актуальність теми дослідження. Нинішні процеси інтеграції, глобалізації та трансформації, що охопили сучасне суспільство, впливають на економіку України, що кардинально змінює підходи до управління підприємством. Перед кожним суб'єктом господарювання стоїть завдання забезпечення стабільного функціонування та досягнення головних цілей своєї діяльності. Це зумовлює об'єктивну необхідність постійного дотримання відповідного рівня економічної безпеки підприємства.

За останні кілька років економічній безпеці підприємств стали приділяти дедалі більше уваги як у сучасній науковій літературі, так і в практичній діяльності ведення бізнесу. Різноманітні ризики, що існують дестабілізують економіку, що насамперед позначається на підприємницькій діяльності. У жорстких умовах ринку підприємствам для безперервного функціонування та отримання прибутку необхідно забезпечити високу захищеність внутрішнього і зовнішнього середовища за допомогою ефективного управління економічною безпекою.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до плану наукових досліджень кафедри логістики Національного авіаційного університету за темою «Концептуальні засади, методи та моделі екологізації логістичної діяльності» (номер державної реєстрації 0121U00195), в межах якої авторкою проведено діагностику управління загрозами економічної безпеки та ідентифіковано їх за функціональними складовими.

Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності. Для досягнення мети дослідження щодо формування механізму управління економічною безпекою підприємств в дисертації було поставлено такі наукові завдання:

висвітлити теоретичні підходи та з'ясувати особливості і сутність поняття економічної безпеки підприємств;

проаналізувати методичні основи системи управління економічною безпекою підприємств та навести принципи, на яких вона має ґрунтуватися;

сформулювати концептуальні засади механізму управління економічною безпекою підприємств;

здійснити комплексний аналіз управління економічною безпекою та оцінити ризики впливу на господарську діяльність логістичних підприємств;

провести діагностику управління загрозами економічної безпеки та ідентифікувати їх за функціональними складовими;

здійснити оцінювання рівня управління економічною безпекою логістичних підприємств на основі методичного підходу;

розробити та представити алгоритм формування стратегії управління економічною безпекою підприємств, що дасть можливість приймати найбільш ефективні управлінські рішення;

запропонувати та обґрунтувати проєкт впровадження структурного підрозділу управління економічною безпекою, запровадження якого вплине на вартість капіталу та фінансову спроможність підприємства;

розробити та рекомендувати механізм реалізації управління економічною безпекою підприємств.

Теоретичною і методологічною базою дослідження є наукові розробки вітчизняних і зарубіжних вчених щодо формування механізму управління економічною безпекою підприємств. У процесі обґрунтування теоретичних та практичних питань дослідження використовувалися наступні наукові методи: аналізу та синтезу, моделювання та формалізації – для дослідження теоретичних підходів та сутності поняття «економічна безпека підприємств»;

упорядкування та узагальнення понятійного апарату управління економічною безпекою підприємства; системний та процесний метод – для формування концептуальних засад механізму управління економічною безпекою підприємств; статистичного аналізу, економіко-порівняльного аналізу, імовірнісного – для проведення комплексного аналізу господарської діяльності логістичних підприємств та оцінювання ризиків впливу на управління економічною безпекою; експертних оцінок, групування – для здійснення оцінки рівня загроз економічній безпеці логістичного підприємства та формування системи показників для оцінки функціональних складових безпеки; функціональний – для визначення рівня управління економічною безпекою підприємства; графічні – для побудови рисунків і таблиць, з метою візуалізації результатів дослідження; системного підходу – для розробки алгоритму формування стратегії управління економічною безпекою підприємств; моделювання і формалізації – для розробки схеми механізму управління економічною безпекою підприємств; абстрактно-логічний – для узагальнення теоретико-методичних засад та формулювання висновків дослідження.

Ступінь обґрунтованості наукових положень висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації. Характеризуючи дисертацію Загородньої Альони Сергіївни слід зазначити, що основні наукові положення викладено переконливо і логічно, висновки та рекомендації ґрунтуються на результатах власних досліджень. Обґрунтованість наукових положень підтверджується проведенням автором аналізом наукових праць вітчизняних та зарубіжних вчених з питань управління економічною безпекою підприємств, стратегічного управління, механізму управління економічною безпекою підприємств; діючих нормативно-правових актів; офіційно опублікованої статистичної інформації Державної служби статистики України, Київської обласної державної адміністрації, Міністерства фінансів України, Міністерства економіки України; звітність логістичних підприємств Київської та Одеської областей.

Дисертація має традиційну структуру: анотацію, вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел та додатки. Загальний обсяг дисертації становить 237 сторінок. Зміст викладено в логічній послідовності, чітко визначено мету дослідження та завдання, що сприяли її досягненню. Робота характеризується академічним стилем викладення матеріалів дослідження.

Теоретико-методичні положення, висновки та практичні рекомендації, які містяться в дисертації Загородньої Альони Сергіївни є достатньо обґрунтованими та достовірними. Поставлена в роботі мета досягнута здобувачем, а визначені завдання вирішені. Об'єкт і предмет дослідження узгоджується з метою дисертації. Зміст роботи засвідчив наявність глибокої теоретичної підготовки здобувача в галузі проблематики дослідження, а з практичної точки зору – вміння формулювати завдання дисертації і знаходити оптимальні шляхи досягнення їх результативності. Одержані здобувачем наукові результати відзначаються логічною послідовністю та належним рівнем аргументованості. Висновки є обґрунтованими та повною мірою відображають основні результати дослідження.

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень. Наукова новизна сформульованих в дисертації основних положень, висновків та рекомендацій полягає в тому, що вони у сукупності вирішують важливе наукове завдання розроблення та обґрунтування теоретико-методичних положень щодо формування механізму управління економічною безпекою підприємств.

Вагомим доробком здобувача є наукові підходи щодо оцінювання ризиків економічної безпеки шляхом використання рівнів ієрархії управління, що, на відміну від традиційних оцінок, дозволяє формувати та обґрунтовувати широкий спектр рішень і заходів на всіх трьох рівнях ієрархії управління ризиками (на рівні підприємства, на рівні бізнес-процесу та на рівні економічної безпеки). Наукову новизну висвітлено в особистій науковій праці: Загородня А. С. Підвищення рівня управління економічною безпекою

підприємств в умовах ризиків та загроз. Економіка та суспільство. 2023. Вип. No 54. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-12>.

Особливої наукової уваги заслуговує механізм своєчасного виявлення та нейтралізації загроз, що полягає у запровадженні моделі «Три рівні захисту» та доцільності впровадження відповідного спеціалізованого структурного підрозділу, що забезпечує простий і ефективний спосіб покращити комунікацію щодо процесу управління економічною безпекою підприємства і контролю. Наукову новизну висвітлено в особистій науковій праці: Zahorodnia A. S. Formation of the economic security management strategy of the enterprise. Intellectualization of logistics and supply chain management. 2023. v.20 pp. 58-64. DOI: <https://doi.org/10.46783/smart-scm/2023-20-6>.

Заслуговує позитивної оцінки система показників оцінювання рівня економічної безпеки, що ґрунтується на підставі розробленої шкали цільового оцінювання та якісної характеристики стану управління економічною безпекою на підприємстві залежно від інтегрального показника. Наукову новизну висвітлено в публікації автора: Nadiia Reznik, Alona Zahorodnia, Lyudmyla Chornenka. (2021) Analysis of the Logistics Component of the Economic Security System of Enterprises. International Journal of Innovative Technologies in Economy. 4(36). doi: 10.31435/rsglobal_ijite/30122021/7739.

Погоджуюсь із позицією автора щодо необхідності поглиблення класифікації існуючих загроз економічній безпеці логістичного підприємства за вісьмома функціональними складовими для своєчасного їх виявлення і попередження та усунення ризиків, що формують передумови забезпечення та утримання належного рівня економічної безпеки, що було висвітлено в публікації автора: Загородня А. С. Система економічної безпеки підприємств та проблеми оцінки економічних ризиків. Інновації та науковий потенціал світу: II Міжнародна наукова конференція, м. Вінниця, 21 квітня 2023 року: тези доповіді. Вінниця, 2023. С. 26-28.

Вагому практичну цінність має запропонований механізм управління економічною безпекою, що спрямований на антикризовий економічний

розвиток, захист підприємства від зовнішніх і внутрішніх загроз, основним завданням якого є регулярний моніторинг діяльності підприємства, аналіз його господарської діяльності, своєчасне виявлення та нейтралізація загроз, підтримка норми показників ліквідності (платоспроможності), фінансової стійкості та незалежності, усунення наслідків негативних впливів і кризи. Наукову новизну висвітлено в публікації автора: Загородня А. С. Механізм забезпечення економічної безпеки держави. Права людини: історія та сучасність: Науково-практична конференція, м. Київ, 9 грудня 2021 року: тези доповіді. Київ, 2021. С. 140-143.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробленні науково-методичного забезпечення щодо формування механізму управління економічною безпекою підприємств. Підтвердженням наукової та практичної цінності отриманих результатів дослідження є:

теоретичні положення та практичні результати дисертації введені у навчальний процес Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» та використовуються при розробці навчальних програм та викладанні навчальних дисциплін «Основи національної безпеки» та «Економічна безпека підприємств» за спеціальностями 073 «Менеджмент» та 281 «Публічне управління та адміністрування» (довідка про впровадження № 158/1-2 від 30.10.2023 р.);

науково-практичні рекомендації щодо управління економічною безпекою підприємств були використані у практичній діяльності при розробці Комплексної програми «Конкурентоспроможна Київщина» на 2022-2024 роки, в частині «Напрями діяльності та заходи» Комплексної програми «Конкурентоспроможна Київщина» на 2022-2024 роки КОДА (довідка про впровадження № 700/24/01/2023 від 17.11.2023 р.);

розроблені в дисертації науково-практичні рекомендації щодо формування стратегії управління економічною безпекою підприємства буде використано при розробці Стратегії розвитку ТОВ «Модерн Транс» на 2024-2025 роки (довідка про впровадження № 11/23-374 від 31.10.2023 р.);

запропоновані в дисертації науково-практичні рекомендації щодо необхідності створення спеціалізованого структурного підрозділу з управління економічною безпекою підприємства (Відділ економічної безпеки), будуть використані у практичній діяльності ТОВ «ФТП» (довідка про впровадження № 11-23/8755 від 22.11.2023 р.).

Повнота викладу в опублікованих працях наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, відповідає вимогам МОН України. За темою дисертації опубліковано 13 наукових праць, з яких 3 статті у наукових фахових виданнях України, 2 статті у наукових виданнях іншої держави, 8 тез наукових доповідей.

Оформлення дисертації та дотримання принципів академічної доброчесності. Дисертація є самостійно написаною кваліфікаційною науковою працею із науково-обґрунтованими висновками та рекомендаціями. Структура і зміст дисертації свідчить про комплексний характер проведеного здобувачем дослідження, яке досить повно висвітлює тему. Робота характеризується цілісністю, логічною послідовністю, наявністю взаємозв'язку між розділами та підрозділами та оформлена згідно з нормативними вимогами і стандартами. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідні джерела.

Дисертація та наукові публікації, у яких висвітлені основні наукові результати дисертації, не містять ознак академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації, текстових запозичень чи інших порушень академічної доброчесності.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації та її окремих положень. Оцінюючи позитивно дисертацію, Загородньої Альони Сергіївни, яка виконана на високому науковому рівні, необхідно вказати на наявність певних недостатньо аргументованих положень, дискусійних моментів та зауважень, зокрема:

1. У першому розділі дисертації (табл. 1.1.) автором висвітлено основні етапи становлення економічної безпеки в Україні, що свідчать про постійні

зусилля країни у забезпеченні сталості та стійкості своєї економіки, однак важливим етапом є і війна в Україні, що почалась після широкомасштабного вторгнення росії. Вважаємо, що автору потрібно було додати одним із етапів становлення економічної безпеки саме період війни від 24 лютого 2022 дотепер. Цей етап може включати в себе мобілізацію ресурсів, диверсифікацію ризиків, збільшення резервів та застосування заходів безпеки.

2. Особливої уваги заслуговують розроблені автором матриці ризиків «Імовірність – Вплив» та «Вразливість – Швидкість» для логістичного підприємства ТОВ «FS Mackenzie-Ukraine» у підрозділі 2.1 (с. 101- 106, рис. 2.4 – 2.5), однак вважаємо, що з метою забезпечення повноти аналізу доцільно було б розробити такі матриці ризиків для аналізованих логістичних підприємств. Це б дало змогу визначити слабкі місця аналізованих підприємств.

3. У дисертації у підрозділі 2.3. с.125 автором запропоновано методичний підхід тримірної діагностики рівня управління економічною безпекою підприємства, що передбачає оцінювання залежно від часового параметра. У зв'язку з цим у процесі діагностики було виділено три основні управлінські рівні економічної безпеки підприємства: оперативний (до 1 року), тактичний (до 3 років), стратегічний (від 3 років). Однак вважаємо, що доречно було б включити до даного методичного підходу ще управлінський рівень – поточний. Під поточною безпекою підприємства слід розуміти відсутність загроз, які б змогли призвести до загибелі підприємства як суб'єкта господарських відносин (банкрутства) у поточному часі. Таким чином, діагностика рівня поточної безпеки має представляти собою ідентифікацію симптомів банкрутства, аналіз платоспроможності і фінансово-економічного стану підприємства.

4. Автором достатньо глибоко здійснено комплексний аналіз управління економічною безпекою підприємств (розділ 2 п. 2.1–2.2, с.113-116, 134-139). Проте вважаємо за доцільне розкрити роль і місце саме диверсифікації інвестицій. Реалізація запропонованої пропозиції підвищила фінансові активи

між різними видами інвестицій для зменшення ризику та забезпечення стабільності фінансового портфеля.

5. У підрозділі 3.2. (рис. 3.6.) автором запропонована організаційна структура управління економічною безпекою у межах запропонованої «Трьохрівневої моделі захисту». У цій структурі вдалим є пропозиція щодо радника зі стратегічного розвитку, що по суті має займатися саме стратегічним плануванням, розробленням стратегій та цілей щодо забезпечення економічної безпеки підприємства. На нашу думку, доцільно було б додати до такої структури також фахівця (радника) з комунікацій та співпраці. Основний функціонал такої особи на підприємстві може включати в себе взаємодію зі стейкхолдерами, внутрішніми та зовнішніми, для обміну інформацією та координації дій щодо забезпечення економічної безпеки підприємства. Ця структура дозволить підприємству ефективно управляти своєю економічною безпекою та реагувати на потенційні загрози та ризики більш результативно.

Однак, зазначені зауваження мають лише рекомендаційний характер, наявність дискусійних питань лише посилює інтерес до дисертації і загострює її актуальність та жодним чином не зменшує цінності проведеного дослідження, що дає підставу позитивно оцінити результати роботи.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам. Враховуючи актуальність теми, обсяг проведених досліджень та їх високий теоретико-методичний рівень, наукову новизну, практичне значення, ґрунтовний аналіз одержаних результатів, апробацію та висвітлення результатів досліджень у наукових працях, впровадження результатів і висновків дослідження у діяльність логістичних підприємств та навчальний процес, вважаю, що дисертація Загородньої Альони Сергіївни на тему «Формування механізму управління економічною безпекою підприємств» відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (із змінами, внесеними згідно з Постановами

Кабінету Міністрів України № 283 від 03.04.2019 р. та № 502 від 19.05.2023 р.), наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019 р.) і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (із змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 341 від 21.03.2022 р. та № 502 від 19.05.2023 р.), а її автор Загородня Альона Сергіївна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 073 «Менеджмент».

Офіційний опонент

професор кафедри менеджменту
Київського національного
економічного університету
ім. Вадима Гетьмана,
доктор економічних наук,
професор

Вікторія ГОНЧАР

Підпис	Гончар В.
ЗАСВІДЧУЮ	
Начальник відділу кадрів Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана	
	
« 01 »	02 2024 р.